

SV. JERONIM – PREVODITELJ I TUMAČ SVETOG PISMA. O 1600. OBLJETNICI NJEGOVA ROĐENJA

Na spomendan sv. Jeronima, 30. rujna 2020. godine, u Bosanskom Grahovu obilježena je 1600. obljetnica smrti sv. Jeronima, crkvenog naučitelja, te je tom prigodom za područje Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine otvorena Godina Riječi Božje. Crkva katolička u BiH željela je, dakle, ovu Godinu Riječi Božje vezati uz ovog velikog crkvenog oca koji je cijeli svoj život posvetio proučavanju Svetog pisma.

I Katolički bogoslovni fakultet Univerziteta u Sarajevu kao jedna od najvažnijih institucija BKBiH, prateći svakodnevna događanja, želio je dati svoj doprinos – i dao ga je na sebi svojstven način – organiziravši „Međunarodni znanstveni simpozij uz 1600. obljetnicu smrti sv. Jeronima“ i davši mu naslov *Ignorantia Scripturae, ignorantia Christi est!*

To je, dakle, razlog zašto je cijeli ovaj broj časopisa *Vrhbosnensia*, časopisa za teološka i međureligijska pitanja, posvećen upravo temi Riječi Božje jer priloge s tog redovitog simpozija KBF-a – kako je već to običaj dugi niz godina – objavljujemo uvijek u drugom broju.

Jeronim – život i djelo

„Jeronim, sin Euzebijev, rođen u Stridonu, koji su Goti uništili, nekoć je bio granica između Dalmacije i Panonije“ (*De viris illustribus*, 135). Međutim, još uvijek je živa rasprava o tome gdje se zbilja nalazio Stridon. Rasprava o mogućim lokalitetima Stridona odvija se između Istrana, Dalmatinaca, Međimuraca, Mađara i Talijana, a u posljednje vrijeme i Slovenaca.

Jeronimov život i djelovanje može se podijeliti u tri faze. Prva faza obuhvaćala bi vrijeme njegova studija u Rimu, zatim krštenja te putovanja u Galiju, sve do njegova boravka u Kalcidskoj pustinji i Antiohiji (do 378. godine). Druga faza bi bila boravak u Antiohiji i Rimu (378.-385. godine) kad je obavljao službu tajnika pape Damaza. Nakon toga slijedi završna faza u Betlehemu (385.-420. godine).

Rođen je najvjerojatnije između 331. i 347. godine u mjestu Stridon. Završivši studije u Rimu, zaputio se s prijateljima Rufinom i Bonozom u Galiju, gdje se prvi puta susreće s fenomenom monaštva koji će ga oduševiti da će se cijelo vrijeme svojega života posvetiti upravo askezi i monaštvu. Vrativši se u Stridon, vrlo brzo prelazi u Akvileju gdje započinje s Rufinom monaški život, ali ubrzo i napušta te krajeve te odlazi u Kalcidsku pustinju boraveći kao monah i učeći grčki i hebrejski jezik.

Godine 378. u Antiohiji je zaređen za svećenika. Privučen famom koja je pratila Grgura Nazijanskog, 379. godine dolazi u Carigrad koju godinu prije Prvog carigradskog koncila (381. godine). Nakon Koncila prati 382. godine Paulina, biskupa Antiohije, i Epifanija, biskupa Salamine, u Rim prenijeti papi Damazu zaključke Koncila koje je Papa trebao potvrditi. Tako započinje njegov drugi boravak u Rimu gdje će ga papa Damaz uzeti za svojeg tajnika i povjeriti mu reviziju latinskog prijevoda Svetog Pisma, koji se zvao *Itala*, te će načiniti prvi potpuni prijevod Svetog pisma na latinski jezik – *Vulgatu*. Nakon Damazove smrti, ogorčen klevetama od strane rimske aristokracije koja je upravo Jeronima vidjela kao mogućeg nasljednika na Apostolskoj Stolici, zauvijek napušta Rim i nastanjuje se u Betlehemu osnivajući tamo ženske i muške samostane. Tu ostaje do svoje smrti koja je bila 419. ili 420. godine.

Napisao je velik broj spisa koji se mogu podijeliti u: prijevode, komentare te spise povijesnog, asketskog i polemičkog karaktera. Godine provedene u Betlehemu spadaju među najplodnije kad je u pitanju Jeronimova literarna aktivnost. Imao je velike kvalitete kao pisac. Bio je veliki prevoditelj i komentator biblijskih tekstova, ali zato nije baš bio originalan mislilac. Obično je pisao spise kako bi branio vjeru Crkve, što se pogotovo može vidjeti u njegovim polemičkim spisima. U Betlehemu će do kraja svojeg života nastaviti raditi na reviziji Svetog pisma te će prevesti cijeli Stari zavjet s izvornog jezika.

„Nepoznavanje Svetog pisma jest nepoznavanje Krista“

Na duhovno-biblijskom području Jeronim je ostavio Crkvi svoj velik doprinos koji je uistinu bio plod njegove ljubavi prema Riječi Božjoj. Kada se „zaljubio“ u ljepotu Svetog pisma, postao je uvjeren kako je za tumačenje Riječi Božje nužno načiniti prijelaz preko čitanja, proučavanja do meditiranja (što su glavne točke *lectio divina*). Druženje s Riječju Božjom smatrao je uzdignućem svakog vjernika osobno prema Bogu, koje ima tri cilja: poučavati (*docere*), poticati (*prodesse, monere*) i oduševljavati (*delectare*) vjernika u njegovu duhovnom životu. Stoga na jednom mjestu i kaže: „Želimo prevesti riječi u djela; ne samo govoriti o svetim stvarima, nego ih činiti!“ (*In Hiez., III., Praef.*). Zato poučavanje, uzdignuće i molitva čine glavna obilježja biblijske duhovnosti kod Jeronima, a glavna nit koja sve to objedinjuje je Isus Krist – Vječna Riječ Očeva. Onaj tko se druži s Riječju Božjom, kroz čitanje i slušanje, može se usporediti s onim koji prenosi poruku koju je izgovorio Autor (Bog) svojim učenicima (vjernicima). Zato se dijalog između čitača s biblijskim stranicama konkretizira u dijalogu

Uvodnik • Prologue

s Kristom jer Sveto pismo govori o Njemu. Stoga će Jeronim i zaključiti: „Nepoznavanje Svetog pisma znači nepoznavanje Krista!“ (*Comm. in Is, Prol.* 1.2). Tom rečenicom Jeronim želi poručiti sljedeće: Shvaćajući i primjećujući Kristovu prisutnost u Starom zavjetu, sâm Stari zavjet biva bolje shvaćen. Zbog toga za njega tko ne poznaje Pisma, ne shvaća da se Krist otkriva već u Starom zavjetu. Stoga i papa Franjo u svojem Apostolskom pismu *Aperuit illis* naglašava kako je odnos između uskrslog Gospodina, zajednice vjernikâ i Svetog pisma od velike važnosti za naš kršćanski identitet jer bez Gospodina koji nam otvara pameti nemoguće je razumjeti Sveto pismo. Zato je dobro da uvijek održavamo taj odnos sa živom riječju koju nam Gospodin neprestano upućuje kako bismo rasli u ljubavi i svjedočenju vjere (usp.: *Aperuit illis*, br. 1-2). Sveto pismo je, dakle, privilegirano mjesto za susret s Kristom.

Jeronimove riječi – kojima upozorava da je ne poznavati Sveto pismo, Riječ Božju, dakle isto je što i ne poznavati Krista – vrlo su znakovite. „Kako bi bilo moguće živjeti bez poznavanja Pisma po kojem se uči poznavati samoga Krista koji je život vjerniku“, pita se Jeronim (*Ep.* 30,7.)? „Preko Svetog pisma Bog svakog dana progovara vjernicima“ (*Ep.* 133,13.) jer „kada moliš, ti razgovaraš sa Zaručnikom; a kada čitaš Sveto pismo, onda on progovara tebi“, kaže sv. Jeronim (*Ep.* 22,25). Naše je, dakle, da mu omogućimo kako bi s nama progovorio. Zato nas sv. Jeronim potiče: „Učestalo čitaj božanska Pisma; štoviše, nikada ne ispuštaj Svetu knjigu iz svojih ruku“ (*Ep.* 52,7).

Vажnost Riječi Božje u životu vjernika

Poznavanje Riječi Božje, čitanjem i slušanjem, korisno je za izgradnju života svakog vjernika - kršćanina. Ona je upućena svim vjernicima, kako naglašava papa Franjo, i nije rezervirana samo za pojedine grupacije – biskupe, svećenike, redovnike, redovnice – jer se često javljaju tendencije u kojima se nastoji monopolizirati i ograničavati sveti tekst samo na odabrane skupine (usp.: *Aperuit illis*, br. 4.). Sveto pismo pripada svakom članu naroda Božjega, i zato se ne može reći da se Riječ Božja odnosi samo na Bogu posvećene osobe, nego na sve vjernike koji su kršteni u ime Presvetoga Trojstva. To je preuzeo i II. vatikanski koncil kad je rekao da „Kristovim vjernicima treba da bude širom otvoren pristup k Svetom pismu“ (DV 22). Zato Koncil sve vjernike „posebno potiče da učestalim čitanjem božanskih Pisama izuče ‘najuzvišenije znanje – Isusa Krista’ (Fil 3,8)“ (DV 25), što je motivacija koja se dobrim dijelom temelji na Jeronimovu jasnom upozorenju da je „nepoznavanje Svetog pisma nepoznavanje Krista“ jer je upravo

Krist najvažniji za kršćaninov život; onaj Krist kojeg upoznajemo upravo preko evanđelja. Stoga je Sveto pismo važno u izgradnji zdravog kršćanskog života hraneci ga i podržavajući kao na „čistom i nepresušnom vrelu duhovnog života“ (DV 21), to jest na Riječi Božjoj. U središtu svih Pisama jest, dakle, Krist o kojemu evanđelja svjedoče, a cilj kojem teži poznavanje Svetog pisma jest stvoriti sposobnost kod svakog kršćanina da živi evanđelje u današnjem svijetu.

Jeronim je bio jedan od crkvenih otaca koji je najviše poticao na čitanje i proučavanje Riječi Božje, ponajviše kroz meditaciju, odnosno *lectio divina*. Zato je Jeronim vidio čitanje i proučavanje Riječi Božje kao istinsko uzdizanje do otajstva Presvetog Trojstva kao ozbiljno, autentično i svakodnevno duhovno napredovanje i žrtva za Krista s pomoću čega se vjernik zbližava s biblijskim tekstovima kako bi postigao kraljevstvo nebesko. Stoga i kaže na jednom mjestu: „Ne čini li ti se da – već ovdje na zemlji – stanuješ u kraljevstvu nebeskom, dok živiš među ovim tekstovima, dok ih meditiraš, dok ih upoznaješ ne tražeći ništa drugo“ (Ep. 53,10)? Tako, u posmrtnom slovu o svojem prijatelju Nepocijanu, piše ovako: „Uistinu neprestanim čitanjem i postojanim razmišljanjem Svetog pisma svoju dušu bijaše učinio Kristovom knjižnicom“ (Ep. 60,10).

Razgovor s Bogom, s njegovom Riječi, upućuje na Božju prisutnost u vjerničkom životu. Jeronim je uistinu bio „zaljubljen“ u Riječ Božju, u Krista, smatra papa Benedikt XVI. (usp.: *Crkveni oci. Od Klementa Rimskog do Augustina*, Verbum: Split, 2011., 117). Ljubav prema Kristu, hranjena proučavanjem i meditacijom Riječi Božje, pomoći će nam nadvladati svaku poteškoću. Ljubimo zato i mi Krista i nastojmo uvijek oko jedinstva s njima. Stoga, u godini koja je iza nas, a u kojoj smo se nadahnjivali na primjeru sv. Jeronima, što smo u konačnici mogli naučiti od njega za naš kršćanski život? Nadasve ovo: ljubiti Riječ Božju koja se nalazi u Svetom pismu. To označava i njegova tvrdnja da je „nepoznavanje Svetog pisma nepoznavanje samog Krista.“

Družiti se s Riječju Božjom znači staviti u djelovanje sposobnost slušanja, pronaći u sebi jedno mjesto za prihvaćanje Božje poruke i prisutnosti koja nam dolazi od samog Svetog pisma. Zato Crkva potiče da se Riječi Božjoj dade istaknuta uloga u životu svakog vjernika ujedinjujući molitvu i proučavanje – baš poput sv. Jeronima – kako bi ona postala istinski razgovor čovjeka s Bogom jer je Bog taj kojeg slušamo kad čitamo Riječ Božju i s njim razgovaramo kada molimo.

Tumačeći Evanđelje po Mateju – odnosno evanđeoski odlomak koji donosi temu vinograda i vinogradara (usp.: Mt 21,33-43.45-46) – Jeronim kaže kako time Isus želi poručiti da nije dovoljno biti uključen u vjer-

Uvodnik • Prologue

ničku zajednicu, nego treba donositi i istinske plodove. Tumačeći taj evanđeoski odlomak, on kaže: „Vinograd je nama unajmljen i to pod uvjetom da Gospodinu uzvraćamo plodom kada dođe vrijeme i da u svako doba znamo što nam je govoriti ili činiti“ (*Tumačenje Matejeva evanđelja*, 21,40). Time što nas je Bog stvorio i poslao da živimo u obitelji, u župi, u nekoj sredini, zadužio nas je da mu donosimo duhovne plodove. A ti duhovni plodovi nisu neka čudesna i veličanstvena djela, nego svakidašnji plodovi kršćanskog života: ljudske vrline natopljene milošću, ljubavlju, vjerom i nadom. Bog koji nas je stvorio *na svoju sliku i priliku*, želi vidjeti u nama plodove koji pokazuju nastavak tog božanskog života. Bog ne traži više od nas nego što traži jedan vinogradar u vinogradu, a to je da rodi pravim plodom i ništa više. Svatko od nas, dakle, ima svoju ulogu u vinogradu koju treba dobro odigrati prema evanđeoskom receptu koji nam je ostavio Isus. Posao u duhovnom vinogradu treba biti jednostavan, kao u onom vidljivom, zemaljskom: što manje kompliciranja, to je bolji urod.

Zaključak

Uzdizanje prema Bogu, o kojem je i sv. Jeronim govorio, tiče se dale prvenstveno slušanja i druženja s Riječju Božjom. Družiti se svakodnevno s Riječju Božjom, znači staviti u djelovanje sposobnost slušanja, pronaći u sebi jedno mjesto za prihvaćanje poruke i prisutnosti koja nam dolazi od samog Svetog pisma. Na taj način biblijsko čitanje postaje dijaloška vježba, što je zapravo bitni oblik molitve.

Duboka je veza koja povezuje Sveto pismo i vjeru svakog pojedinog vjernika. Vjera se stječe slušanjem, kaže sv. Pavao (usp.: Rim 10,17), a ono što je naviješteno, jest Riječ Božja koja je sadržana u Božjoj objavi. Po slušanju nastaje vjera koja je početak spasenja. Stoga, poput sv. Jeronima valja nam se usredotočiti na Krista i evanđelje kako bismo se kao vjernici mogli nadahnjivati na Riječi Božjoj.

Josip Knežević